

Матеріали до колекторської діяльності Георгія Прожиги

Петро Печенюк

Житомирський обласний краєзнавчий музей (Житомир, Україна)

PECHENIUK, P. Materials on the collecting activities of Heorhii Prozhyha. — The article provides information about collection specimens collected by H. Prozhyha that have not been described so far, which are stored or listed in the old inventory books of the Zhytomyr Regional Museum of Local Lore (ZLL). In total, 23 records of specimens collected by H. Prozhyha were found, as well as 12 records in the section ‘Material and stock part’. All these records are distributed by taxa as follows: 5 vertebrate specimens, 50 molluscs, 3 crustaceans, 1 millipede, 52+ insects. The extreme dates of collections are 08.04.1916 and 15.08.1926, most of them are from 1921. The researcher had joint collections with A. Ksenzhopolskyi, most of the specimens are described in the inventory books by V. Brukhovskiy.

Передмова редактора

Георгій Прожига (1895?–1939+) — зоолог непростой долі та майже невідомої наукової біографії, частково реконструйованої лише тепер [Загороднюк & Весельський 2023]. На всіх відомих етапах своєї професійної діяльності він був визначним колектором, збираючи матеріали в околицях Житомира та Києва і, очевидно, працював переважно або тільки в Житомирі. Його зоологічні збори збереглися в кількох колекціях, зокрема і в Житомирському обласному краєзнавчому музеї (ЖОКМ). Тут відтворено відомості щодо колекцій, які виявлено автором довідки у фондах ЖОКМ, а також щодо записів про зразки в давніх журналах, попри те, що деякі зі зразків не збереглися.

Етикетки з записами Георгія Прожиги

У представлених таблицях (табл. 1–2) наведено виписки з інвентарної книги, з інформацією про експонати, передані Прожигою. Всі записи зроблено рукою В. Бруховського¹. У таблицях частково збережено термінологію, вжиту в інвентарних книгах. Особливо важливим є датування. У процесі роботи серед зборів моллюсків виявлено кілька етикеток до черепашок гастропод (лужанка, ставковик) з позначкою «від Г. Прожиги» (табл. 1). Дві етикетки мають особливу цікавість, бо містять позначки «від А. В. Ксенжопольського і Г. Прожиги» (ставковик, перлівниця).

¹ Всеволод Бруховський — автор збірок птахів і ссавців у колекції ЖОКМ, таксидерміст, натураліст, що 50 років служив у музеї (<http://www.golos.com.ua/article/353792>).

Для довідки: Антон Владиславович Ксенжопольський — один із засновників і членів Товариства Дослідників Волині (ТДВ), ентомолог і колекціонер світового рівня. Його ентомологічна збірка мала 20 шаф по 50 ящиків і оцінювалася в 400 тис. фунтів стерлінгів. Була викрадена німцями під час Другої світової війни, потім розпорошена світом. Члени ТДВ були засновниками й дарувальниками Волинського Центрального Музею (нині ЖОКМ). При музеї діяла майстерня геологічних препаратів під керівництвом професора С. В. Більського (як ми виявили раніше, Прожига активно співпрацював із цією майстернею). Також при музеї діяла майстерня ентомологічних колекцій і препаратів під керівництвом А. Ксенжопольського.

Таблиця 1. Записи про зразки, зібрані або музеєфіковані Г. Прожигією, зі старої інвентарної книги (1916–1926 рр.). Всі записи зроблено рукою Бруховського

№	Рік	Екз.	Назва за етикеткою
Хребетні			
43	1922	2	Миша хатня, м. Житомир
44	26.10.1924	1	Ласка, Черняхів[ський]. р-н
56	–	1	Коловодник [це брижач], <i>Philomachus pugnax</i>
99	8.04.1916	1	Дрізд-омелюх, Овруцьк[ий]. р-н
Молюски черевоногі			
404	[–]	8	Ставковик <i>Limnoca peregra</i> , Житом[ирський]. р-н
405	[–]	16	Прудовик <i>Limnoca palustus</i>
406	[–]	12	<i>L. auricularis</i>
414	1921	1	Затвірка <i>Valvata</i> sp.
415	–	6	Затвірка <i>Valvata</i> sp.
416	–	3	Булим <i>Bulimus</i> sp.
417	–	4	Лужанка <i>Paludina</i> sp.
Ракоподібні			
453	12.1921	1	Спирт[овий]. препарат Ослиці <i>Asellus</i> sp.
454	12.1921	1	Сп[иртовий]. пр[епарат]. Мокриця водяна <i>Asellus aquaticus</i>
455	12.1921	1	Сп[иртовий]. пр[епарат]. Мокр[иця]. стінна <i>Oniscus murarius</i>
Багатоніжки			
456	12.1921	1	Сп[иртовий]. пр[епарат]. Многоножка-світлянка <i>Craphilus</i> spec.
Комахи [ймовірно, це коробки з серіями зразків]			
575	1923	1	Сист[ематична]. збірка комах 133 шт. Житом[ир].
576	15.08.1926	4	Біол[огічна]. збірка комах
577	[–]	1	Мімікрія комах
578	[–]	1	Біологія жужелиці
579	[–]	1	Шкідники сосни
580	[–]	1	Представник[и] різних клас
581	[–]	1	Біологія хруща і бронзівки
582	[–]	1	Шкідники зерна в магазинах

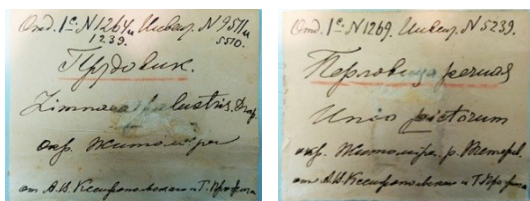

Рис. 1. Етикетки, написані Прожиго: (a) № 1264 («прудовик») зі зборів Ксенжопольського і Прожиги; b) № 1269 (перлівниця) відповідає № 420 від А. Ксенжопольського (в табл. 1 обидва відсутні).

Таблиця 2. Записи в інвентарній книзі, позначені як «Матеріально-фондова частина»

№	Рік	Екз.	Назва
112	1923	15	Кубло оси[, м. Житомир]
113	1923	3	[кубло] шершня <i>Vespa crabro</i> [, м. Житомир]
114	1923	15	[кубло оси] <i>Polistes gallica</i> [, м. Житомир]
115	1923	1	[кубло оси] <i>Scelifron destilatorius</i> [, м. Житомир]
116	1923	?	Соти [оси] спес.[, м. Житомир]
117	1923	1	[кубло оси] <i>Vespa silvestris</i> [, м. Житомир]
118	1923	1	Кавалок дерева з ходами жука родини <i>Anobium</i> , окол. Житомир
119	1923	1	Кубло муравья <i>Lasius</i> sp.[, окол. Житомира]
120	07.1921	1	Кубло <i>Lasius fuliginosus</i> [, окол. Житомира]
121	1921	1	Кавалок кори з ходами <i>Eccoptagaster pruni</i> [, окол. м. Житомира]
123	1921	2	Яічніє [sic!] кокони носорога <i>Oryctes nasicornis</i> [, окол. Житомира]

Зацікавившись згаданими етикетками, я проглянув давні інвентарні книги та знайшов багато записів, що свідчать про те, що Прожига був не тільки завзятим колектором природничого матеріалу, а й брав активну участь у роботі ентомологічної майстерні А. Ксенжопольського. За назвами я знайшов кілька коробок колекцій, що їх створив Прожига і передав до музею (табл. 2). Вони дуже постраждали за 1930–1980-ті роки й були списані, але збереглися. Співпраця Г. Прожиги та А. Ксенжопольського — це факт, який значно підвищує статус цього малодослідженого натураліста.

Література

Загороднюк, І., М. Весельський. 2023. Юрій Прожига — колектор зоологічних колекцій та фахівець із захисту рослин. *Novitates Theriologicae*, **16**: 216–219. <http://doi.org/10.53452/nt1644>

Резюме

ПЕЧЕНЮК, П. Матеріали до колекторської діяльності Георгія Прожиги. — Наведено не описані дотепер відомості про колекційні зразки, зібрані Г. Прожигою, які зберігаються або значаться у давніх інвентарних книгах Житомирського обласного краєзнавчого музею (ЖОКМ). Загалом виявлено 23 записи про зразки, зібрані Г. Прожигою, а також 12 записів у розділі «Матеріально-фондова частина». За таксонами всі ці записи розподіляються так: 5 зразків хребетних, 50 моллюсків, 3 ракоподібних, 1 багатоніжок, 52+ комах. Крайні дати зборів — 8.04.1916 та 15.08.1926, більшість з них — 1921 р. Дослідник мав спільні збори з А. Ксенжопольським, більшість зразків описано в інвентарних книгах В. Бруховським.